

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Добринка Парушева, ПУ “Паисий Хилендарски”, ФИФ, Катедра Етнология

за дисертационен труд на тема *Ню ейдж в България: житейски проекти и практики за самоусъвършенстване* за присъждане на Анелия Иванова Манова на образователната и научна степен *доктор* в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Етнология)

Актуалността и значимостта на темата за Ню ейдж е извън всякакво съмнение – дори само един много бегъл поглед върху нашето тук и сега ни убеждава в това: и без да имаме консенсусна дефиниция на термина, ние сме наясно с присъствието на характерни за феномена практики в живота на наши близки, познати или просто съграждани. Същевременно академичните анализи на явлението, особено в България, никак не са многобройни и това е една от причините дисертационният труд на Анелия Манова да е добре дошъл. Като втора, не помаловажна причина бих посочила факта, че докторантката е много добра теренистка със зрял подход към изследваното явление.

Ню ейдж в България: житейски проекти и практики за самоусъвършенстване се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложения с общ обем от 271 страници, като към приложенията трябва да бъдат споменати и единадесетте звукови файла със записи на беседи, свързани с описаната във втора глава практика. Целта на дисертационния труд е да представи и анализира отделни аспекти на феномена Ню ейдж, въздействащи върху житейските проекти и личностните реализации на хората, свързани с този тип култура.

Още в Увода Анелия Манова формулира своите дефиниции за основните понятия, които употребява (заложени и в заглавието на текста): *житейски проекти и практики за самоусъвършенстване* (с. 5). Първата глава на текста въвежда в изследователското поле, като представя основните постижения и дискусии около Ню ейдж в световен мащаб и съответно в български контекст. Налице е и авторефлексия върху трудностите и колебанията на докторантката по време на запознаването с академичната литература, които обаче са довели в крайна сметка до намиране на собственото място: за нея, макар Ню ейдж да има множество допирателни с т. нар. нови религиозни движения, то е отделно поле със своята хетерогенност и основни характеристики, които надхвърлят идеята за модифицирана религиозност; предложено е и графично изображение на това мнение (с. 24-25). В края на главата Анелия представя и

виждането си за мястото на Ню ейдж в контекста на предизвикателствата, пред които е изправен съвременният постмодерен свят, както и своето желание – или по-скоро необходимост – да дискутира анализирани феномени през призмата и на *безпокойството на модерността, инструменталния разум и културата на автентичността* (с. 69-76).

С оглед постигането на поставената цел докторантката е фокусирала вниманието си върху два основни случая, разгледани съответно във втора и в трета глава: терен „Випасана“, специален обучителен курс по медитация, и терен „Астрология“, свързан с образователен Youtube канал, посветен на астрологията. Изборът на тези два случая е продиктуван от пряката им връзка с двете най-важни за изследването понятия, а именно *житейски проект и практики за самоусъвършенстване*: „Випасана“ е практика, на базата на която индивидът може да осъществи зададен житейски проект, а наблюдаваният Youtube канал е добра илюстрация за един възможен начин, по който житейски проекти могат да бъдат преформулирани чрез поредица от лично избрани практики.

Представените два терена са много различни, поради което използването на различни методи на изследване е очаквано и оправдано. Поради спецификата на първия терен (медитативна практика, при която е необходимо обучаващите се да останат в изолирани условия) Анелия Манова го изследва чрез лично участие в курса, а сложните обстоятелства около проникването в този терен я принуждават да представи своите наблюдения чрез плътно етнографско описание, базирано (и) на „пост“-теренен дневник. Наблюденията са придружени от интерпретативен анализ и от задълбочен авторефлексивен анализ. Що се отнася до втория терен (български Youtube канал, свързан с астрологията), и към него са приложени качествени методи при събиране на информацията: продължително (четиригодишно) наблюдение на избрания казус с пряко участие, когато това е необходимо; свободни разговори, водене на теренен дневник, проучване на блога и влогосферата, на фона на които се развива каналът за астрология. В този случай Анелия предпочита да приложи схема анализ и контент анализ при обработка на данните от терена.

Разгледаните в двата случая/терена практики, макар и твърде различни като същност и от гледна точка на използвания подход към тях, имат и нещо, което ги обединява: целта на тези практики е преодоляване на безпокойството, така характерно за постмодерния човек, а освен това техният анализ води към общи изводи относно заложените в основата на изследването понятия за *житейски проект и практики за самоусъвършенстване*. И двата терена насочват към наличието на усилие за намиране на мястото на човека в света, чрез формулиране (или преформулиране) на житейски проекти, което преминава през идеята за самоусъвършенстване

чрез определени методики. Заключениеът на дисертационния труд (с. 228-232), което по мое мнение започва с едно сравнение между двата терена няколко страници преди „легитимното“ (назованото) заключение (вж. с. 226-228), добре обобщава направеното на предишните страници и представя основните изводи на Анелия Манова. Макар и звучащи твърде генерализиращо, всъщност първите пет извода пряко произтичат от представените случаи и предложените анализи, а последният шести извод обръща внимание и на необходимостта от актуализиране на прилаганите, дори въвеждане на нови антроположки методи на изследване в полето на Ню ейдж културата.

Нека обобщя, като открия най-приносното, според мен, в предложения за защита дисертационен труд. На първо място, Анелия Манова предлага богатство от данни, извлечени от самата нея на терен; характерът и обхватът на теренната работа заслужават адмирации. Освен това, със своя опит за аналитичен прочит на изследваните практики авторката отваря полезна страница в изучаването на полето на Ню ейдж културата в България, която без съмнение ще продължи да шества в множеството си модификации из нашия постмодерен и осъзнато неспокоен свят.

Предложеният за защита дисертационен труд отговаря напълно на изискванията за придобиване на образователната и научна степен *доктор*. Той показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и е усвоила специфичните професионални умения за теренна работа, характерни за научната специалност Етнология, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Представеният Автореферат отразява коректно съдържанието на дисертацията, а приносите са формулирани сравнително точно и ясно. Приложени са и необходимите три публикации по темата на доктората. Всичко изложено ми дава основание да дам положителна оценка на представените материали и да предложа на почитаемото научно жури да присъди на Анелия Иванова Манова образователната и научна степен *доктор* в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Етнология).

02.01.2020 г.

Добринка Парушева